

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ФОРУМ
ОБ'ЄДНАВ НАУКОВЦІВ**
(Третій теоретико-методологічний семінар
з міжнародною участю "Архетипіка й державне управління",
м. Барселона/Іспанія)

Пошук шляхів виходу із глобальної соціально-економічної кризи активізував науковців, які об'єдналися на оригінальній міждисциплінарній платформі, що їй було покладено 2010 р. в основу щорічного теоретико-методологічного семінару "Архетипіка і державне управління". Вже третій рік поспіль проблеми демократичного державотворення, що постають у сфері публічного управління та суспільної політики, обговорюються дослідниками Української школи архетипіки з позицій науки державного управління, політології, історії, соціології, психології, економіки, філософії, культурології, філології, географії, математики. Традиційними господарями та співорганізаторами цього наукового форуму стали Національна академія державного управління при Президентові України, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Асоціація докторів державного управління, Відділ моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій Інституту економіки та прогнозування НАН України, Відділення соціально-гуманітарних технологій Української технологічної академії, Українське товариство сприяння соціальним інноваціям та Українська школа архетипіки.

Цього року, з 23 по 30 червня, у гостинній Барселоні в Іспанії відбулося третє зібрання представників експертної спільноти, у роботі якого взяло участь сімдесят науковців, заслухано понад двадцять доповідей та проведено дискусію щодо впливу архетипів на стан та динаміку суспільних процесів. У спеціальному випуску фахового видання "Публічне управління: теорія і практика" надруковано 36 статей учасників, присвячених дослідженню глибинних соціально-психологічних процесів та їх впливу на державне управління, культуру та економіку.

З привітальним словом від імені віце-президента Національної академії державного управління при Президентові України **М. М. Білінської** захід відкрив перший заступник директора Харківського регіонального інституту НАДУ при Президентові України д-р екон. наук, професор **О. Ю. Амосов**. Він же розпочав перший раунд семінару з доповіді "Вплив модернізації на архетипіку державного управління", в якій розкрив суть поняття та процесу модернізації, охарактеризував різновиди та актуалізував потребу її здійснення в Україні. Особливу увагу професор приділив місцю державного управління та його архетипів в осучасненні державних інститутів, навівши приклад Китаю, у якому тисячолітні традиції керування країною сприяють

вивільненню потенціалу глобального лідерства цієї країни. Продовжила дискусію відомий соціолог **О. М. Балакірєва** – канд. соціол. наук, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ "Інститут економіки і прогнозування" НАН України виступом на тему "**Норма і патологія в умовах суспільної кризи**". Вона зазначила, що стан суспільної кризи можна охарактеризувати, запозичивши медичну світоглядну позицію, як нездоровий, хворобливий, патологічний. При цьому існує діалектична єдність проявів норми і патології в різних станах суспільства – здоровому та хворобливому. Так, домінуючі цінності "здорового" суспільства є нормою за сприятливих часів, проте, за умови погіршення життя, адаптаційні механізми спрацьовують у бік їх перегляду та встановлення інших акцентів, які, імовірно, раніше вважалися патологією. Таким чином, на різних етапах буття соціуму норма та патологія можуть взаємно перетворюватися, утворюючи унікальний ціннісний портрет мінливої сучасності. Наступна доповідь канд. екон. наук, доцента **С. Л. Благодітелєвої-Вовк** була присвячена поясненню суспільних наслідків реалізації мотиву повноти буття через вирішення дилеми "бути чи не бути?". Вона пояснила, що стану єдності особистості (за Кантом трансцендентної єдності апперцепції) передую характерний для раннього дитинства стан "до єдності" – безумовне нерозділене буття. Перебування у ньому стає осердям несвідомого, що протягом життя діє як мотив досягнення повноти буття. Принципова неможливість реалізації цього мотиву перетворюється на вирішення дилеми "бути чи не бути?", що має для суспільства як позитивні (прирошення, зростання, розвиток), так і негативні (зменшення, скорочення, деградацію) наслідки. Раціональність, зокрема, забезпечує захист інтересів загалом.

До піднятого колегами питання якості еліт у своїй доповіді "**Архетипні складові та їх прояви в діяльності української еліти**" звернулася д-р соціол. наук, професор кафедри державної політики і управління політичними процесами НАДУ при Президентові України **М. І. Пірен**. Вона зазначила, що без високої духовності, моральності, професійності поступ українського суспільства гальмується, еліта не здатна виконати покладену на неї функцію провідника до кращого, достойного майбутнього. У цьому зв'язку науковці мають виступити в авангарді відродження вітчизняних традицій та активізувати архетипи соборності, роду, віри, надії, любові, добра, духу християнства. Виступ представниці Української школи архетипіки, канд. філос. наук, доцента, докторанта кафедри державної політики та управління політичними процесами Національної академії державного управління при Президентові України **О. В. Суший** "**Ідентичність як психосоціальний чинник державного управління**" став новим рубежем розвитку теорії Універсального епохального циклу Афоніна – Мартинова. У першій частині доповіді вона ознайомила з характерними для нормативних – інволюція та еволюція – фаз

зазначеного циклу психологічними типами особистості та властивими їм модусами соціальної та соціетальної ідентичності. У другій, на підставі аналізу даних моніторингу соціетальних змін українського суспільства (1992–2011 рр.), – обґрунтувала роль психосоціальної культури як системоутворюючого чинника нових соціальних реалій і державного управління та показала перспективи новітнього підходу з точки зору прогнозування розвитку соціальних процесів.

У другому раунді роботи семінару засновник Української школи архетипіки, д-р соціол. наук, професор **Е. А. Афонін** ґрунтовно описав **метод Моніторингу соціетальних змін**, що в ньому застосовано проективну тестову методику діагностики коду культури за кольоровими уподобаннями та психодіагностичну методику БАД (Л. Ф. Бурлачук, Е. А. Афонін, О. А. Донченко) визначення ступеня сформованості соціальної та соціетальної ідентичності. Із застосуванням зазначеного методу протягом 1992–2011 рр. здійснено 71 дослідження динаміки соціетальних змін, зокрема 59 досліджень флуктуаційних змін коду української культури, 10 досліджень динаміки процесів ідентифікації в Україні та 2 порівняльних дослідження процесів ідентифікації в Україні, Росії та Білорусі. Отримані результати дозволяють зробити висновок, що для України, зокрема, актуальним є запит на демократичні зміни та розбудову суспільства постмодерну в той час, як для Росії та Білорусі характерними є авторитарні тенденції. Однак вектор змін суспільного розвитку Росії при цьому спрямований до постмодерну, а Білорусі – до модерну. Таким чином вивчення глибинних, архетипних проявів особистості сприяє пізнанню та опануванню глобальних змін, закладає передумови для запровадження адекватних сучасності ефективних практик державного управління. Думку про демократичні перетворення розвинула у своїй доповіді незалежний дослідник з Польщі, канд. політ. наук **Меркотан Є. Ф.**, яка розмежувала класичну та сучасні форми демократії та пояснила причини різноманітності цього інституту наявністю національних традицій та архетипів.

Жваву дискусію серед учасників семінару викликали **виступи російських науковців**. Зокрема, доповідь здобувача Курського державного університету **А. І. Сидоріна "Великий перелом" або зміна "культурного коду (на прикладі політики СРСР у ставленні до релігії наприкінці 20-х рр. ХХ ст.)"**, в якій на ґрунті концепції універсального епохального циклу Афоніна – Мартинова дослідник аналізує процес перетворення традиційного російського суспільства на нову спільноту радянських людей у період 20–30-х рр. ХХ ст., показує архетипні складові зміни його ідеологічної парадигми, що отримала назву "культурної революції", та реалізації широкомасштабної програми індустріалізації – "соціалістичного будівництва". Надзвичайно зацікавила доповідь канд. філос. наук, докторанта кафедри естетики і філософії культури філософського факультету Санкт-Петербурзь-

кого державного університету **В. С. Трофімової** "Архетипи жінок-правительок у трактаті Лукреції Марінеллі "Про шляхетність і перевагу жінок і про недоліки й вади чоловіків". На ґрунті детального аналізу профеміністського трактату початку XVII ст. італійської письменниці Лукреції Марінеллі, дослідниця послідовно розкриває архетипність підходу автору трактату та переосмислює сучасний стан справ у гендерних стосунках. Підсумував роботу другого раунду семінару д-р держ. упр., професор кафедри політології та філософії Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ **О. І. Крюков**, який наголосив, що успішність модернізації України залежить від якості політико-управлінської еліти держави, її здатності захистити національні інтереси.

Пильна увага учасників семінару була прикута до проблеми **архетипів української ментальності, їх зв'язку з сучасними трансформаційними процесами українського суспільства та держави**. Так, канд. соціол. наук, головний спеціаліст управління праці та соціального захисту Печерського району м. Києва **В. В. Євдокимова** присвятила доповідь визначенню архетипної складової пенсійного забезпечення та її впливу на якість виконання функцій держави як в Україні, так і в світі. Змістовно виступив канд. екон. наук, доцент кафедри кібернетики та маркетингового менеджменту НТУ "Харківський політехнічний інститут" **О. С. Мельников** з доповіддю "Теоретико-ігрове моделювання поведінкових архетипів: наслідки для публічного управління", в якій він на основі застосування теорії ігор визначив чотири проблемні ситуації, що призводять до глибинного конфлікту, вирішення якого є вагомим джерелом підвищення ефективності становлення та розвитку інститутів суспільства. У доповіді канд. екон. наук, провідного наукового співробітника Державної установи Інституту економіки та прогнозування НАН України **М. П. Соколик** ця проблематика ґрунтовно розглянута у контексті стратегії формування середнього класу в Україні на сучасному етапі. Спираючись на численні соціологічні дані, автор висловила критичну оцінку стосовно ідентифікації більшості населення із середнім класом та внесла ряд пропозицій щодо змін, які сприятимуть збереженню довіри до здійснюваної соціальної політики у цьому напрямі. Співзвучним у питанні розвитку інституції соціальної довіри та специфіки формування культури довіри в конкретному соціумі став виступ канд. філос. наук, доцента, докторанта кафедри філософії Черкаського державного технологічного університету **О. М. Кожем'якіної**. У своїй доповіді дослідниця зосередилась на проблемі комунікативних практик формування довіри з маніпулятивною метою та показала конструктивні та деструктивні можливості застосування архетипних образів під час комунікативного впливу. Соціально-історична генеза комунікації влади та суспільства в загальноцивілізаційному розвитку стала основою доповіді канд. держ. упр., старшого викладача кафедри міжнародних відносин ПВНЗ "Інститут сходознавства і міжнародних відносин" Харківський

колегіум" **Т. В. Бельської**, зокрема автор аналізує процеси створення архетипних образів лідера та архетипних мотивів вибору лідера на українських землях. Надзвичайно поетично розкрито архетипові засади активізації внутрішнього туризму в Україні у виступі канд. держ. упр., старшого викладача кафедри міжнародного туризму Київського національного університету культури і мистецтв **А. М. Гаврилюк**. Акцентуючи на ролі ментального вибору українців, дослідниця розкриває потужний потенціал етнічного туризму як інноваційного засобу сучасної туристичної практики та об'єднувачого чинника української нації.

Окремо увагу було приділено **аналізу проблем державної служби і місцевого самоврядування**. Так, д-р держ. упр., професор, професор кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України **В. В. Мамонова** запропонувала розглянути муніципальне управління як архетип життєдіяльності громади, що спроможне доповнити методологію управління територіальним розвитком та регуляторну діяльність органів місцевого самоврядування. Д-р держ. упр., професор, проректор з науково-педагогічної роботи – директор Інституту управління Класичного приватного університету **А. В. Мерзляк** приділила увагу архетипам комунікативної компетентності в державному управлінні. На думку канд. екон. наук, доцента, доцента кафедри фінансів Донецького університету економіки та права **Т. В. Філатової** архетипний підхід містить потужний потенціал цілеспрямованого впливу на підготовку кваліфікованих кадрів через систему важелів та методів регулювання якості підготовки фахівців для органів державного управління.

По закінченні доповідей та обговорень учасників чекала цікава культурна програма – відвідання старовинного міста Жирони, театру-музею Сальвадора Далі у Фігейрасі, оглядова екскурсія по Барселоні з відвіданням неповторного творіння Антоніо Гауді Храму Святого Сімейства, готичного кварталу та "співочих" фонтанів, поїздка до духовного центру Каталонії – гірського монастиря Монтсеррат.

Протягом 2012–2013 рр. Українською школою архетипіки планується організація низки заходів, зокрема підготовка та видання оригінального енциклопедичного словника "Архетипіка державного управління", проведення конкурсу молодих науковців та Четвертого теоретико-методологічного семінару у м. Києві. З приводу участі у заходах звертатися до доктора соціологічних наук, професора кафедри державної політики і управління політичними процесами Національної академії державного управління при Президентіві України Едуарда Афоніна (e-mail: brafonin@gmail.com; моб. +38 067 244 4659).

Детальніше з програмою ТМС-2012 можна ознайомитись на форумі професора Едуарда Афоніна: <http://afonined.livejournal.com/525423.html>; <http://afonined.livejournal.com/525579.html>. Попередні випуски ТМС 2010 і 2011 рр. Української школи архетипіки представлено на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського:

1. **Публічне управління : терія та практика :** збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління [Електронний ресурс]. – Х. : Вид-во "ДокНаукДержУпр", 2010. – № 3–4 – 432 с. – режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pubupr/2010/2010-34/index.html
2. **Публичное управление : теория и практика :** сборник научных работ Ассоциации докторов наук государственного управления [Электронный ресурс]. – Х. : Изд-во "ДокНаукДержУпр", 2010. – № 3–4. – 432 с. – Режим доступа : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pubupr/2010-34.pdf
3. **Публічне управління : теорія та практика :** збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління [Електронний ресурс] : Спеціальний випуск. – Х. : Вид-во "ДокНаукДержУпр", 2011. – 354 с. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pubupr/2011-sv_ukr.pdf
4. **Публичное управление : теория и практика :** сборник научных трудов Ассоциации докторов государственного управления [Электронный ресурс] : Специальный выпуск. – Х. : Изд-во "ДокНаукДержУпр", 2011. – 354 с. – Режим доступа : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Pubupr/2011-sv_rus.pdf

Благодетельова-Вовк С.Л. канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки і управління
Черкаського державного технологічного університету

Суший О.В., канд. філос. наук, доцент,
докторантка кафедри державної політики та управління
політичними процесами НАДУ при Президентіві України